TYÖTTÖMIEN KESKUSJÄRJESTÖN LAUSUNTO: TYÖTTÖMYYSTURVAN LISÄPÄIVÄOIKEUDEN MUUTTAMINEN

Lausunto eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle, asia: HE 83/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain 3 luvun 1 §:n ja 6 luvun 9 §:n ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta.

Arvoisa eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan puheenjohtaja ja valiokunnan jäsenet,

Työttömien Keskusjärjestö kannattaa lisäpäiväoikeuden alarajan nostamista ottaen huomioon yleiset eläkeikään liittyvät etuusmuutokset. Muutosten taustalla ovat eliniänodotteen kasvun, jäljellä olevan työvoimapotentiaalin hyödyntämisen mahdollisuudet sekä suomalaisen demografian haasteet julkisen talouden tasapainolle.

Työttömien keskusjärjestö painottaa tässä yhteydessä että:

- Työ ja työllisyyspalvelut on turvattava kaikille työttömille ikään katsomatta. Näin ei nyt tapahdu.
- Työkykyohjelmaan on panostettava, jotta asiakkaat ohjautuvat ajankohtaisiin palveluihin.
- Ikääntyneiden syrjintään työmarkkinoilla on puututtava nykyistä tarmokkaammin.
- Työryhmä pohtimaan ikääntyvien työntekijöiden ja työttömien koulutustason kehittämistarpeita ja mahdollisuuksia.
- Työttömyysturva on turvattava työttömänä oloajalle vanhuuseläkeikärajan noustessa.
- Hallituksen on huomioitava alakohtaiset erot nykyistä paremmin työkykynäkökulmasta, kun lisäpäiväoikeutta nostetaan. Esimerkiksi rakennusalan-, hotelli- ja ravintola-alan ja siivousalan erityiset haasteet työkyvyn ylläpidon näkökulmasta tulee huomioida eläkejärjestelmässä sekä työelämässä nykyistä paremmin.

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työttömyysturvalakia ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia. Työttömyysturvalakia ehdotetaan muutettavaksi työurien pidentämiseksi siten, että lisäpäivärahaoikeuden alaikärajaa nostetaan vuonna 1961 ja sen jälkeen syntyneillä 61 vuodesta 62 vuoteen. Työttömyysturvan lisäpäivien rahoitusta ehdotetaan muutettavaksi siten, että työnantajien rahoitusvastuun päättymisikä nousisi lisäpäivien alaikärajan nostoa vastaavasti 63 vuodesta 64 vuoteen. Samalla työttömyysetuuden myöntämisen yläikärajaa ehdotetaan muutettavaksi vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneillä seuraamaan työntekijän eläkelain mukaista alimman vanhuuseläkeiän muutosta.

Ehdotetuilla muutoksilla toteutetaan työmarkkinajärjestöjen vuonna 2014 tekemään eläkesopimukseen pohjautuvat työttömyysturvaa koskevat ehdotukset. Esitys liittyy valtion vuoden 2020 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lakien on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2020.

Työttömien Keskusjärjestö ry
Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki. Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9
www.tyottomat.fi • etunimi.sukunimi@tyottomat.fi tai toimisto@tyottomat.fi
Verkkolaskuosoite: **003710039099.** Välittäjän tunnus: **003721291126.** Verkkolaskuoperaattori: **Maventa Oy**

Työttömien Keskusjärjestö

TAUSTAA

Taustalla on vuonna 2012 ammattijärjestöjen tekemä työurasopimus, jossa sovittiin työelämän kehittämisestä, muutoksista työttömyysturvaan ja muutoksista eläkejärjestelmään. Työurasopimus löytyy osoitteesta
https://www.tela.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/tela/embeds/telawwwstructure/14147_Tyourasopimus_lyhyesti.pdf

Tämän jälkeen valmistui ”Selvitys eläkeuudistuksessa sovittujen lisäpäiväoikeuteen ja ikääntyneiden aktivointiin tehtyjen muutosten vaikutuksista”, STM 27.9.2019.

Selvityksen ovat laatineet sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö ja Eläketurvakeskus. Selvitys löytyy osoitteesta
https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/6667a8a9-992f-4f2a-95e0-fd1beaacd7fa/6c10c198-075d-46fb-a818-379e05dc2020/RAPORTTI_20190927120409.pdf

Työttömyysturvan lisäpäiväoikeus: Vuonna 1957 tai sen jälkeen syntyneillä on oikeus saada palkansaajan peruspäivärahaa ja ansiopäivärahaa työttömyysturvalain 6 luvun 7§:ssä säädetyn enimmäisajan estämättä sen kalenterikuukauden loppuun saakka, jona työnhakija täyttää 65 vuotta, jos hän on täyttänyt 61 vuotta ennen enimmäisajan päättymistä.

Vuonna 1955 tai 1956 syntyneelle työnhakijalle voidaan enimmäisajan estämättä maksaa palkansaajan peruspäivärahaa ja ansiopäivärahaa sen kalenterikuukauden loppuun saakka, jona työnhakija täyttää 65 vuotta, jos hän on täyttänyt 60 vuotta ennen enimmäisajan päättymistä.

Vuosina 1950–1954 syntyneille työnhakijoille voidaan enimmäisajan estämättä maksaa palkansaajan peruspäivärahaa ja ansiopäivärahaa sen kalenterikuukauden loppuun saakka, jona työnhakija täyttää 65 vuotta, jos hän on täyttänyt 59 vuotta ennen enimmäisajan päättymistä.

Lisäksi edellytetään, että henkilö on työskennellyt vähintään viisi vuotta viimeisen 20 vuoden aikana.

Ministeriöiden selvityksen mukaan ikääntyneiden työvoimaan osallistuminen ja työllisyys ovat kasvaneet koko 2000-luvun ajan. Vahvistunut työllisyys näkyy ikäluokkien parantuneena tulokehityksenä muihin ikäluokkiin verrattuna. Tämä kehitys on positiivista ja sen toivotaan jatkuvan.

TYÖTTÖMIEN KESKUSJÄRJESTÖN HUOMIOITA

-Työttömien Keskusjärjestö katsoo, että työttömien palvelut on oltava ajantasaisia kaikille ikäryhmille. TE-toimistojen ja kuntien palvelut tulee resursoida siten, että myös ikääntyvillä työttömillä on mahdollisuus saada palveluohjausta ja palveluja yksilöllisen tarpeen mukaisesti.

Ikääntyvillä työnhakijoilla, mukaan lukien työttömyysturvan lisäpäiviin oikeutetuilla henkilöillä samoin kuin muilla työnhakijoilla on velvollisuus hakea työtä ja koulutusta. Vuoden 2017 alusta lähtien työttömien ensimmäinen työnhakuhaastattelu on tullut järjestää kahden viikon sisällä ja myöhemmät haastattelut vähintään kolmen kuukauden välein.

Työttömien Keskusjärjestö

Työ- ja elinkeinoministeriön seurantatiedot vuodelta 2019 osoittavat, että ikäryhmässä 55-–59 vuotta ajantasaisten haastattelujen osuus oli 56 % ja 60–64 vuotiaiden 47 % eli vain noin puolet haastatteluista on toteutunut. Kun pelkästään haastattelujen osuus ei ole lakisääteisellä tasolla, miten palveluohjaus ikääntyneiden työnhakijoiden osalta voi ylipäätään toteutua? Tähän tulee saada korjaus.

Ministeriöiden selvityksessä todetaan, että vuonna 2017 työ- ja elinkeinopalveluiden rekistereihin perustuvan työnvälitystilaston mukaan 55–64 vuotiaita työttömiä oli 80 000 henkilöä ja Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan 39 000. Eroa selitetään sillä, että osa työttömäksi työnhakijaksi rekisteröityneistä on todellisuudessa luopunut aktiivisesta työnhausta, mikä on työvoimatutkimuksen yksi kriteeri.

Työnvälitystilaston ja työvoimatutkimuksen luvuissa esiintyvä iso ero herättää kysymyksen, kuinka paljon 55–64 vuotiaita on tosiasiallisesti työttömänä ja ovatko he päässeet tarvitsemiensa palveluiden piiriin. Ikääntyneillä voi olla työkykyyn ja terveyteen liittyviä ongelmia, joita jää selvittämättä.

Koska tilastokeskuksen ja työ- ja elinkeinoministeriön tilastoissa on näin suuri ero, on todennäköistä, että suuri joukko näistä työttömistä kuuluisi työkyvyttömyyseläkkeelle. Lisäpäivien ikärajan noston myötä potentiaalisten työkyvyttömyyseläkeläisten työttömyyttä pitkitetään vuodella. Siksi iäkkäiden työttömien työnhakijoiden työkyvyn selvittämiseen panostaminen on ensiarvoisen tärkeää.

Ministeriöiden selvityksessä todetaan, että positiivisesta työllisyyskehityksestä huolimatta ikääntyneiden työllisyysasteet Suomessa ovat selkeästi Pohjoismaisia verrokkimaita alempana. Tähän tilanteeseen tulee pystyä vastaamaan, jotta ikääntyneiden työvoimapotentiaalin parempi hyödyntäminen olisi mahdollista. Ikäsyrjintään on puututtava nykyistä laajemmalla otteella mm. turvaamalla tarvittavat täydennyskoulutukset, palkkatuet ja vaatimalla muutosta työnantajien asenteisiin.

Lisäksi on tärkeä kartoittaa mahdolliset työnantajan näkökulmasta olevat riskitekijät, jotka liittyvät ikääntyvän työvoiman palkkaamiseen. Onko nämä rakenteelliset riskitekijät kartoitettu?

Työttömyysturvan lisäpäiväoikeuden ikärajan nosto

Lisäpäivärahaoikeuden vaikutuksista ministeriöiden selvityksessä todetaan, että lisäpäiväoikeus voi kasvattaa ikääntyneiden työttömyyttä kahta kautta:

- Lisäpäiväoikeuden olemassaolo lisää ikääntyneiden irtisanomisia kohdentamalla irtisanomisia nimenomaan ikääntyneisiin.
- Toiseksi lisäpäiväoikeuden on arvioitu heikentävän ikääntyneiden työttömien uudelleentyöllistymisen todennäköisyyttä.
- Erityissäännöksillä on varmistettu, että ikääntyneillä työttömillä on muista ikäryhmistä poikkeavia tapoja täyttää työttömyysturvan työssäoloehto.
- Ikääntyneiden työllisyys on monitahoinen asia, johon vaikuttavat monenlaiset rakenteisiin ja kannustimiin liittyvät tekijät.

Työttömien Keskusjärjestö pitää tärkeänä, että ennen työttömyysturvan lisäpäiväoikeuden ikärajan nostoa saatetaan voimaan työkykyohjelma, joka takaa kaikille työttömille työkykyarvioinnin ja sen pohjalta tehdyn työllisyyssuunnitelman palveluineen.

Työttömien Keskusjärjestö ry
Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki. Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9
www.tyottomat.fi • etunimi.sukunimi@tyottomat.fi tai toimisto@tyottomat.fi
Verkkolaskuosoite: **003710039099.** Välittäjän tunnus: **003721291126.** Verkkolaskuoperaattori: **Maventa Oy**

Sosiaalivakuutusjärjestelmän uudistamista on pohdittava, jotta esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeiden vakuutusmaksuluokat eivät luo isommille yrityksille negatiivisia kannustimia ikääntyneiden työttömien palkkaamiseksi.

Ministeriöiden selvityksessä esitetään työvoimapalvelujen resurssien lisäämistä ja kohdentamista työttömyyden alkuvaiheessa myös ikääntyneille. Ikääntyneille työnhakijoille tulee tarjota riittävä työnhaun tuki. Vaadimme, että esityksessä määritellään resurssien määrä, jolla paikataan syntynyt ja pitkittynyt työttömyys.

Lisäpäiväoikeuden alaikärajan lisäksi tulisi ottaa tarkasteluun myös työttömyysturvan yläikäraja. Mikäli mitään ei tehdä, vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneet jäävät ilman työttömyysturvaa ennen vanhuuseläkkeelle siirtymistä.

Helsingissä 18.11.2019

Työttömien Keskusjärjestön puolesta,

Jukka Haapakoski
Toiminnanjohtaja
Työttömien Keskusjärjestö ry
Rahakamarinportti 3 A
00240 Helsinki
+358 50 577 2580
Twitter: jugetstu
jukka.haapakoski@tyottomat.fi